

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliarvm Omnium Generalium Et Provincialium Collectio Regia

Ab anno MDLX. ad annum MDCXXIII.

Parisiis, 1644

Oratio Caroli Cardinalis Titvli Sanctæ Praxedis, Et Archiepiscopi
Mediolanense.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15522

ra commissi sunt, salutem pertinent, pia religioſaque ſollicitudine in Concilio agantur.

Quo religioſius autem ab iis, qui ad Concilium conueniunt, in eam actionem incumbatur, eccleſiaſtici ordinis homines, & quos vna ſecum ad Synodum prouincialem episcopi conduxerint, & quos capitula miſerint, & teſtes ſynodales, & ceteri tum ſacerdotes, tum clerici, quicumque venerint; ii omnes & ſinguli antequam in viam ſe dent, peccata confeſſi, ſacerdotes Miſſæ ſacrum celebrare, clerici ſanctiſſimam eucharistiã ſumere ne omittant. In quarum rerum fidem & teſtimonium, hoc edictum confici, auctoritateque noſtra imprimi, & ſancti Ambroſii ſigillo archiepiſcopali noſtro muniri, tum noſtra etiam manu ſignatum, in vulgus publice proponi, eidemque a vicecancelario noſtro archiepiſcopali ſubſcribi voluimus. Data Mediolani in ædibus noſtris archiepiſcopalibus pridie Idus Martii 1579.

ORATIO CAROLI CARDINALIS
TITVLI SANCTÆ PRAXEDIS,
ET ARCHIEPISCOPI MEDIOLANENSIS,

Habita in prouinciali Concilio V.

IAM ex euangelio, quod modo audiftis, patres reuerendiſſimi, optime intelligitis, apoſtolos a Chriſto Domino conuocatos, & ad prædicationem regni cæleſtis miſſos eſſe cum poteſtate ſanandi morbos, depellendique dæmones. Sunt etiam vobis ex euangelica illa commemoratione perſpectæ eius apoſtolicæ legationis apoſtolicique officii leges, ore diuinæ ſapientiæ præſcriptæ, ruruſque cognitum ſtudium quod ſummum in illis exequendis apoſtoli magna cum omnium admiratione præſtiterunt. Cum autem hoc ipſo tempore clerus populuſque hic Mediolanenſis vos, qui apoſtolorum ſucceſſores eſtis, ex legibus Chriſti Domini Spiritu in ſacro Tridentino Concilio decretis, conuocatos, vna mecum ad Concilium prouinciale quintum concelebrandum conueniſſe cernit; is modo illius apoſtolicæ conuocationis & legationis, quæ euangelicis verbis commemorata eſt, quaſi ſpeciem quamdam ob oculos propoſitam intuetur. Chriſtus enim Dominus cum videret eo

ANNO
CHRISTO
1579

ANNO
CHRISTI
1579.

tempore turbas, tamquam oves sine pastore, huc atque illuc vagantes, varieque disiectas, ac multiplici morborum genere affectas, earum statum pietatis visceribus miseratus, non satis habuit, se vicis, opida, omniaque loca finitima & prædicando, & sanando peragrassè: sed in tanta hominum vndique confluentium multitudine, voluit etiam alios euangelicæ prædicationis, ac morborum curationis socios adhibere. Discipulos igitur orare iussit, duodecim apostolos conuocauit, eosdemque misit ad illa munera exequenda. Nunc itidem is, qui ab ecclesiæ suæ cura & custodia oculos nunquam deiicit, *Erunt, inquit, oculi mei ibi semper*, cum e summo cælo, tamquam ex altissima specula, prouinciam nostram Mediolanensem, præsertim superiorum annorum pestilentia multis partibus vexatam, misereque afflictam cerneret, non tam hominum interitu, quam spiritualium rerum detrimentis, atque damnis, quæ multa inde consecuta sunt, in tanta iactura illam misericordiæ oculis respexit, ac nos, euangelii sui ministros, excitauit, & ad sanctas orationes, precesque concelebrandas, & ad procuranda synodalibus episcopalibusque laboribus remedia. Aduistis, patres sanctissimi, religiosæ orationi, quam sine intermissione, hoc sacro loco, in conspectu sacrosancti clauis Iesu Christi Domini habuimus, vt Spiritus sancti lumen implorarem, quo adiuti, prouinciæ nostræ bene gerendæ rationem iniremus, spiritualiaque damna instaurarem: ob eam ipsam causam, nullus vicus, nullum opidum, nulla vrbs in prouincia est, quæ ad preces & ad pœnitentiæ, sacræque eucharistiæ sacramentum, & ad alia pietatis Christianæ studia, atque officia excitata non sit vehementer. Iam vero, patres, hodie, eodem Domini Spiritu duce conuocati, hoc loco adsumus, vt & eidem prædicationum officio, & aliis synodalibus actionibus operam ministeriumque nostrum præstemus. Sperandumque est, Christum Dominum tum preces nostras exauditurum: dixit enim: *Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, quacumque petierint, fiet illis*: tum etiam nobis in salutari hac tractatione versantibus adfuturum. *Vbi, inquit, fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum*. Omnis porro hæc Concilii prouincialis actio formam illam, vt diximus, exhibet apostolicæ missionis, & legationis.

Luc. 18.

Matth. 18.

Dum enim nostras, nostrarumque ecclesiarum res inter nos mutua caritate conferimus, dum de castissimo diuinorum officiorum cultu disquirimus, dum de cleri, populi que disciplina inuestigamus, dum & nostrorum, & apostolicæ visitationis in primis decretorum executionem inspiciamus, dum rerum multarum collapsam pene institutionem ob oculos ponimus, dum de instaurationis modo consultamus, dum constitutiones alias, ad damna refarcienda recte accommodatas, Spiritu sancto auctore, conficere studemus, vniuersa hæc via & ratio eo spectat, vt istis adiumentis, quæ a Deo existunt, mens nostra illustretur, caritas in nobis inflammetur, animarum zelus in cordibus nostris exardescat, animorum nostrorum episcopalis illa vis & ardor magis atque magis incendatur, & quasi nouus quidam spiritus in nobis, qui decretorum prouincialium virtute & auctoritate munimur, excitetur vehementius ad improbos omnes spiritus depellendos, ad vitiorum pestem populandam, ad sanandas spirituales ægri tudines, ad afferendum denique populis, curæ nostræ commissis, omnem curationem. O salutare episcopaliū Conciliorum labores! Adest vobis Christus Dominus: actionum vestrarum dux est Spiritus sanctus: vos morum magistri, vos populorum moderatores, vos sanctarum legum auctores. Sapientia vestra Christianæ disciplinæ ratio omnis instauratur: prudentia controuersia sedantur: caritate dissidia tolluntur: studio eriguntur manus remissæ: virtute genua dissoluta roborantur, animisque vires adduntur. Quid multis? hæc Conciliorum actio nos ipsos, qui doctoris officio fungimur, qui ecclesiæ medici sumus, docet, instruit, reficit, recreat, exsuscitat. Quam misera igitur superiora tempora, quibus tam diu intermissa sunt multis partibus, peneque antiquata Concilia prouincialia, & Synodi diocesanæ neglectæ? Quo factum est, vt multiplex malorum quasi silua extiterit, basilicæ incultæ, ornamenta suppellectilis ecclesiasticæ pene nulla, ceremoniarum ritus & vsus vix cognitus, diuinorum officiorum ratio pene perturbata, chori disciplina rescissa, functionum ecclesiasticarum munera contempta & spreta, stationes sacerdotales clericalesque desertæ; omnia demum disciplinæ officia abiecta, ac pene deposita; populi præterea infi-

ANNO
CHRISTI
1579.

institutio deprauata, morum corruptelæ vndique obortæ, festorum dierum veneratio multis peccatis violata, sacrorum locorum cultus multis partibus læsus, sacerdotalis ordinis dignitas pro nihilo habita, & cuncta denique ad eum statum deducta, vt lacrymis, luctu, commiserationeque digna essent. Vidimus nos, vidimus prouinciæ nostræ faciem deformatam, nec plane a collacrymabili illo templi Hierosolymitani aspectu dissimilem: cum scilicet vastatis, & dirutis ab Antiocho rebus omnibus fortissimus dux Iudas Machabæus templi illius cultum euersum, altare violatum, ianuas exustas, & omnia perculsa, ac prostrata aspexit: scissisque vestimentis, capite cineribus asperso, suspiriis, gemitu, luctuosissimisque vocibus, incredibilem vim lacrymarum in tantis augustissimi templi ruinis profudit. Gratias tibi agimus, optime Deus, cuius diuino munere Tridentinum Concilium miseris his temporibus celebratum est: vnde præter alia, quæ reipublicæ Christianæ adiumenta subministrata sunt, restitutus est tandem salutaris ille vsus Synodi, & diœcesanæ, & prouincialis: cuius institutum auxiliante tua diuina gratia ita suscepimus, vt hodierno die ex Tridentinæ sanctionis præscripto iam quinti prouincialis Concilii initium faciamus. Non est igitur, patres, cur nostra hac concione Concilii prouincialis necessarium vsus, dignitatem, fructus vberrimos, explicemus. Vos ipsi intelligitis sacrosanctam œcumenici illius Concilii auctoritatem, qua nobis iussum est, prouinciale Concilium tertio saltem quoque anno conuocari: vos ipsi optime meministis, per nos de vestro consilio, & assensu, iam certam diem Concilii nostri prouincialis præstitutam, perpetuamque illius indictionem deinceps decreto prouinciali esse communitam. Est vero cur, vnde digressi sumus, ad euangelicam commemorationem redeamus, quæ tota non solum huius nostri episcopalis congressus, conuentusque rationem, sed etiam munera, & officia, quæ in eo præstare, aut certe spectare debemus, significare, & declarare videtur. Primum igitur videamus, patres, cur Christus Dominus, cum singulos apostolos ad apostolicæ legationis munera instruere ac mittere posset, omnes simul eam ob causam conuocauit. Qua ex re perspicuum nobis fiet,

Concil. Tom. 36.

Ppp

quare iam ab initio fere nascentis ecclesiæ institutum sit, episcopos prouinciæ ad metropolitanum conuenire, prouinciales leges sancire, sancitas, ab omnibus, qui eiusdem prouinciæ sunt, suscipi ac seruari. Vna vero præter ceteras causa est, vt qui in varias, diuersasq; mundi partes ad euangelii propagationem mittebantur, eorum omnium & vna esset doctrina, & vnum apostolicum munus, & vna apostolicæ vitæ ratio. Quæ sane res docet, eiusdem prouinciæ episcopos, quamuis distinctis diuersisque diocæsesibus præ sint, eodem tamen vnus prouinciæ quasi vinculo denin-ctos, vna etiam eademque disciplinæ ecclesiasticæ ratione eiusdem præscriptis legibus, ac morum regulis, fideles sibi commissos ad viam salutis dirigere debere. Id sane ostendunt, atque adeo iubent sanctissimorum patrum sanctiones, & Conciliorum Canones, quibus hoc de genere præter alia illud cautum est, vt ecclesiasticis institutis metropolitana ecclesiæ sese reliquæ prouinciales diocæses conforment. Ex hac porro coniunctione, concordique sollicitudine, & coniunctissimo studio maxima commoda, maximaque adiumenta proficiscuntur, non solum ad facilem ecclesiæ commissæ gubernationē, sed etiam ad omnem populorum in via Domini progressionem. Hinc enim firmissimum vnus cuiusque instituti præsidium, hinc rituum ecclesiasticorum, sanctarumque consuetudinum perennis conseruatio, hinc disciplinæ omnis robur perpetuum, hinc rerum salutarium sanctissimum firmamentum, hinc prompta omnium paratissimaque ad obediendum voluntas, hinc præclara illa bene agendi, recteque exequendi contentio, & religiosa æmulatio. At vero vbi contra res agitur, vix dici potest, quanta inde incommoda, quam multæ difficultates emanent. Vos conscii estis, patres, quam vera sint, quæ narramus; sed aliqua ex parte ob oculos ea proponamus. Si quis vestrum est, qui in oratione frequens sit, cælestium contemplationum studiosus, in episcopali ecclesiæ statione assiduus, episcopalibus item officiis, studiis, & laboribus totus addictus, abstinentiæ, ac ieiunio deditus, hospitalis, pauperum, viduarum, pupillorum vere pater & pastor, piorumque locorum patronus, & sanctorum institutorum sollicitus auctor: rursusque si alius eiusdem prouinciæ episcopus hæc omnia vel remisse agit, vel negligit, vel

ANNO
CHRISTII
1579.

ANNO
CHRISTI
1579.

quod grauius est, contra facit, vel ab alio episcopo diligenter acta, minus commendat, certe omnia inde incommodè accidunt non sine grauiissimo detrimento. Sed locus hic est, patres, vt accendamus nos ipsos, si attentius rem ipsam spectamus. Ille, qui optimi pastoris regulas sibi proposuit, prædicationis munus ad Tridentini Concilii præscriptum perpetuo exequitur. Ille, qui dignitatis episcopalis amplitudinem, non labores, censum, non onus, vitæ otium, non perpetuam illam sollicitudinem, multis curis implicitam, in animo sibi constituit, vel raro, vel fortassè nunquam verbi Dei pabulum populo ministrat. Ille Synodum diocesanam anniuersariam de more celebrat: hic ne stas quidem clericorum & sacerdotum congregationes habet, nedum Synodum conuocat: ille uisitationem diocesanam perenni studio obire contendit: hic gregis sui vulgum neque agnoscit, nec vero vt ab ouibus agnoscatur, paternam id caritate studet. Ille nihil non agit, nihil non attingit, vt morum corruptelas eripiat, vt vitia & peccata corrigat atque emendet, & quoscumque aberrantes ad viam salutis reuocet: hic populari opinione cum omnia metiatur, hominibus placere vult, peccata hominum dissimulat, sæpeque causam præbet, quamobrem complures a recta deflectant: at vigilantis episcopi sollicitudo in eo etiam versatur, vt ecclesiarum cultus splendescat: basilicæ sartæ tectæ sint, omni apparatu instructæ, omni ornatu, & precioso opere illustres in omnes partes eluceant: diuinorum officiorum pietas florescat: ceremoniarum ritus excolatur: chori instructio omnis non modo retineatur, sed plane augeatur: clerus ad sacras doctrinas erudiat, in clericalis vitæ officiis contineatur: sanctissimis legibus, edictis, institutionibus deuinctus, non modo a flagitiis alienus, sed ab omni suspitione integer purusque conseruetur. Quam dissimilis vero remissi, negligentisque pastoris, ac sibi indulgentis ratio, ac forma sit, vos ipsi videtis. Nulla in eius clero fere disciplina, nulla populi institutio, nulla ecclesiarum instauratio; omnia denique, quæ vndique præclara episcopali cura splendescere deberet, in situ, & squalore prope iacent. His tam diuersis studiis, patres, tantum abest, vt qui accenso studio ad optima quæque ferebatur, eius industria, & sollicitudo vehemen-

tius inflammetur, vt aliquando pene restinguatur: sicque sancta illa æmulatio, quæ tantopere nobis episcopis expectanda est, & valet plurimum ad omnem disciplinæ propagationem, nulla sit. Accedit etiam aliud incommodum, idque maximum, quod perspecta hac dissimili pastorum cura, populi episcopi vigilantis diœcesi subiecti, in obediendo contumaciores, & difficiliore sunt, pastori & patri suo detrahunt: eius benefacta sæpe iniquius insectantur, monita non audiunt: &, vt est hominum genus proclive ad quærendas excusationes in peccatis, alterius remissione, & nimia indulgentia abutuntur ad contumaciæ suæ, & culpæ omnis patrocinium. Tanta igitur damna, ac detrimenta rei Christianæ importari perspicimus ex illo dissimili spiritu, quem in pastoribus vnum, vno caritatis vinculo coniunctum, vnoque sollicitudinis studio incitatum, Christus Dominus esse voluit. Ad hoc nos episcopos is instruit, cum apostolis in vnum conuocatis, legationem prædicationis euangelicæ, & ægritudinum curationem hodierno euangelio committit, & certas eis vniuersis regulas apostolici illius muneris præscribit. Quamobrem persuasum iam habeamus, reuerendissimi patres, non mediocrem vtilitatem huius prouincialis Concilii quinti tractatione nos prouinciæ nostræ, Deo in primis iuuante, allaturos esse, si certam rationem exploratamque viam plane iam nunc tandem inierimus, vt coniunctissimis animis concordissima voluntate, pari studio, æquali zelo, tamquam vno pastoralis episcopali que spiritu omnes in eam perpetuam curam incumbamus, vt præscriptas & nobis, & clero, & populo, prouinciæque nostræ leges, instituta, disciplinamque omnem exequamur. At tu, Domine Deus omnipotens, qui iussisti, seniores septuaginta de populo a Moyse conuocari ad ostium tabernaculi fœderis, illisque eodem loco commorantibus adesse, atque vnum eundemque spiritum largiri dignatus es: quique apostolis tuis in vno loco congregatis Spiritum sanctum tuum misisti, eorum mentes illuminasti, corda vsque adeo accendisti: vt incredibili ardore inflammati, cum se diuinæ prædicationis legatos agnoscerent, vno ardentissimo studio, iisdem apostolicæ disciplinæ institutis, toto terrarum orbe, illa legatione tam

ANNO CHRISTI 1579.

admirabiliter perfuncti sint : nobis hodie , nomine tuo in vnum conuocatis , adesto quæsumus : mentes nostras diuini tui luminis splendore illustra : bonitate foue , sapientia rege , moderare , atque effice vt nos vno consilio , iisdem vigilantia officiiis , iisdem monitis , iisdem exemplis , legationis nostræ etiam munera atque officia exequamur , & ita salutariter exequamur , vt tandem nos , & fideles prouinciæ nostræ , vnum in te effecti , sempiterna illa gloria in te vno Deo perfruamur . Amen .

IN NOMINE

SANCTÆ ET INDIVIDVÆ TRINITATIS,
PATRIS , ET FILII , ET SPIRITVS SANCTI .

Nos Carolus Borromæus sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sanctæ Præcedis presbyter cardinalis , Dei & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Mediolani , ad Dei omnipotentis , beatæque Mariæ semper virginis , ac sancti Ambrosii confessoris , patroni nostri , laudem , hæc pro Christianæ morum disciplinæ conformatione , qua clerum populumque fidei nostræ concreditum præluce- re totis in Christo visceribus expetimus , de consilio & assensu reue- rendissimorum dominorum coepiscoporum nostrorum in Concilio prouinciali Mediolanensi quinto decernimus , statuimus , ac sancimus .

CONSTITVTIONVM PARS PRIMA.

Quæ ad fidei tuendæ studium pertinent.

QVONIAM in iis , quæ & ad fidem , & ad pietatem tuendam attinent , omni vigilantissima cura summa- que diligentia pastoribus maxime elaborandum est : nos veterem sanctorum patrum sacrorumque Conciliorum consuetudinem , & auctoritatem in primis œcumenicæ Synodi Tridentinæ secuti , de iis ipsis multa superioribus nostris Conciliis prouincialibus constituimus . Sed in eo genere cum nullum tantum studium , quantum certe maximum requiritur , adhiberi possit , illis superiorum Conciliorum decretis adiungenda hæc etiam censuimus .

Nemini , etiam regulari , ne in sui quidem ordinis eccle- sia , concionari permittat episcopus , antequam sibi , suo-